

Mohás Livia

Fiatal farkas

(Emlékezések)

7. rész

A magyar írók ama 7. közgyűlése 1986 novemberében zajlott. Negyvennégy esztendeje már. Akkori naplómban feljegyzéseket találtam róla. Azt reméltem akkor, hogy a forradalom elbukása, a megtorlások, az akasztások után – Déry Tibort és más írókat is karcerbe zártak – most majd oldódni fog a kín. Ideje. Eltelt harminc év a szép és forró forradalom óta. Az írók már megbátorodtak. Most majd belemarnak a rohadt hatalom bokájába.

Távolból fiatal farkasok üvöltöttek.

Mintha lenne bennem egy önálló entitás, koherens tulajdonsághalmaz, az *irodalom* címszót viseli, *A puszta télen* kezdi a sort, 10 évesen Petőfire csodálkoz-tam rá; 15 évesen Arany Jánosra; megmaradt az az illúzióm, hogy vannak szép és szent dolgok a földön, ezek egyike az irodalom. Csakhogy ami a Magyar Írószövetség közgyűlésén 1986-ban zajlott, ahhoz ennek semmi köze nincs.

A Vigadó elegáns hely. A büfé jó, az emberek jól öltözöttek, még azok is ki-mosakodtak, akiket eddig csak kapatosan, vörös képpel láttam a szigligeti alkotóházban.

A teremben angyalok várakoztak és támaszkodtak a földszinti páholyok falához, a színpad szélén nevetgélő puttók hasaltak. Az elnöklő vezetők cipőire hajtották fejüket, néhány puttó máris unatkozott.

Eörsi István beszélt az elején, okosan, azok nevében, akiket itthon nem engednek publikálni, mert másként gondolkoznak, mint a hivatalos politika. Ka-lapot le Eörsi István előtt. Bár én szívből ki nem állhattam, ő volt a legintole-ránsabb író, noha reggeltől estig a toleranciát hirdette, az *ÉS*-ben pedig arra biztatott, hogy az olvasók forgassanak fel, romboljanak le minden újságos bő-dét, ha az jobboldali újságokat árul.

Mészöly Miklós diplomatikus eleganciával azt kérte a hatalomtól, legyen szó politikáról vagy irodalomról, felejtsük el a hibákat, a sebeket, és ne rágódjunk ezeken, próbáljunk közelebb kerülni egymáshoz. Most, így leírva semmiségnek tűnik e két felszólalás! De akkor és ott hirtelen felizzott tőlük a levegő. A puttók

MOHÁS LÍVIA (1928) József Attila-díjas író, pszichológus, tanár. Legutóbbi kötete: *Arcképvázlat Szabó Magda rejtőzködő személyiségéhez* (2018).

figyelték, már egyáltalán nem vigyorogtak, a falhoz támaszkodó angyalok arca pirosra váltott. Tiszta, jó hangot ütött meg a két első felszólaló.

A miniszter következett. Köpeczi B. fehér arcú automata. Felhúzták a pártközpontban, eltopogott a Vigadóba, ledarálta a lózungokat. Nem hozta játékba az írók feladott labdáját. Ahogy Hubay M. sem, az Írószövetség elnöke. Meg se hallották az írók nyavalyáit, amik később mégis kiugrottak, mint ördög a varázsdobozból. Széplelkű magánember, nem igazi elnöke az Írószövetségnek, csak sétálgat a felhőkön. Szomorkodtam.

Mígnem Csurka István öblösen beleszólt a mikrofonba. Mintha azt kiáltotta volna, pedig nem kiáltotta, csak zordan kijelentette: *Ég az ecsedi lóp!* Harsonának tűnt. A puttók felkapták fürtös fejüket. Ébresztő! Horgas Béla, Kiss Gy. Csaba, Fekete Gyula, Fekete Sándor folytatta Csurka nyugodt, de lázadó hangját. Vészharangokat kongattak: a hazában elmaradtak a gyermekáldások, sok az öngyilkos, sok az alkoholista, halódik a nemzet, vészesen szaporodik a kultúra szemete és az anyagias szellem.

Csoóri Sándor hiteles volt, és indulatos, az előtte felszólaló KB-titkárt, Berecz Jánost paraszt Révainak nevezte. „Szabolcsi parasztgyerek vagyok”, ezzel kezdte ugyanis Berecz a mondókáját, majd kellemetlenül kigúnyolt néhány ellenzéki író, akik Sztálin-óvodába jártak, ma pedig Nyugatról dollárt zsebelnek.

Volt egy furcsa, csendes botrány. Kiss Gy. Csaba felolvasott egy levelet, amit még ősszel aláírt vagy száz író. Tiltakoztak a *Tiszatáj* folyóirat betiltása miatt, elküldték a pártközpont, a minisztérium, az Írószövetség illetékeseinek. Választ mai napig nem kaptak, szóra se méltatták őket. Köpeczi miniszter faarccal hallgatott.

Vajda kulturális miniszterhelyettes következett, előbb viccelődött, jópofizott, majd nyeglén elmondta: a Kiss Gy. Csaba emlegette levélre ők a minisztériumból válaszoltak. A választ elküldték (!) az Írószövetségbe, az Írószövetség elnöke elolvasta, de a választmánnyal és az írókkal nem ismertette. Hubay beismerte, így volt, kéri a közgyűlést, efölött térjen napirendre.

Hallgatott mindenki.

Csak a puttók nyújtogatták csúfalkodva a nyelvüket, rondán grimaszoltak. Az angyalok roskadoztak, összecsuhták a szárnyukat, halott szitakötők.

Vissza a magánélethez. Bertold Brecht mondja: *Aki nem ismeri az igazságot, az csak tökfey. De aki ismeri és azt hazugságnak nevezi, az bűnöző.* Sajnos, én tökfey vagyok. Talán bűnöző is. Amikor nagy Haski visszafogadott a szecesszióm után és megbocsájtott, majd egyszerűen bebújt mellém az ágyba, azt írtam erről az emlékezéseimben: „Nem fecsegő fajta, gyakorlatias, a tettek embere.” Slussz. Ilyen nyeglén írtam. Valóban így történt. Illetve egészen másképp. Ma is didergek.

Ma sem értem, én tökfey, aki nem ismerem az igazságot, miért hallgattam el, miért nem mertem leírni, hogy igazából hogyan volt. Nagy Haski bebújt mellém az ágyba, ez eddig így igaz, majd fejét vállamra hajtotta, és felsírt. Ezen ma is meghökkenek. Akkor is, jézusmáriaszentjózsefmitörténikitt és mostmitcsinálj akjézusmáriaszentjózsefdehátezmegmi, el nem tudtam képzelni, hogy nagy

Haski így, hát ki ez, aki itt hüppög a bal vállamon, nem ismerem, énanagyokosezt-aférfitnem, pedig úgy hittem, minden gondolatát, hidegségét, demostmiazisten-csudájáért sír, mit jelentenek ezek a könnyek, mi az istentjelentenekjézusmária szentjózsef, mit, lehet, hogy mégis szeretett, gondoltam akkor, és kérdeztem magamtól, akkor az a logikus, hogy marhára fájt neki, amikor két kofferrel hipp-hopp elhagytam, de ami logikus, az nem biztos, hogy igaz, vagy lehet az is, hogy távollétemben jött rá, hogy..., szóval arra, hogy szeret, és szenvedett elegánsan. Míg külön éltünk, ahogy már írtam, rendszeresen jártam kis Haski-hoz, ő kifogástalanul viselkedett. Szenvedett? Ennél a szónál majdnem hidegrázás jött rám, lelkiismeretem tombolni kezdett, a vízilovak és a bölények tapostak belém, tökfajségem kiviláglott, butaságom kiviláglott és szinte felrémlt, hogy talán nemcsak tökfaj, bünöző is vagyok, az ő szenvedése alatt én vígan lubickoltam, boldog voltam, mint azok a régi faepertől berúgott kacsák, az észak-atlanti fejformájú kelta ágyában.

Nem csináltam semmit. Meg se moccantam. Vártam. Mert fogalmam se volt, mit kellene tennem.

Ez a hüppögés valamit lassan felhozott bennem: türelmetlenséget, dühöt és mást is, amit nehezen írok le ide: taszítást. Taszított a férfi, aki sír a másik jelenlétében, mert ez érzelmi zsarolás. Tapadós, mint a csiga és mint a pióca. Kiállhatatlan. Heves csalódást okozott első nagy szerelmem, a sebesült hős, amikor először megláttam, épp az orosz frontról jött, de már tisztí extrába öltözve. Paroliján csillagok ragyogtak. Bal karja felkötve, vállát ruszki golyó érte. Matróruhában, tizenhat évesen kucorogtam az asztalnál, amikor belépett, majdnem megakadt torkomon a frissen füstölt kolbász – hideg vacsora volt azon az estén – és disznósajt meg tea. Férfi volt, nem incifinci diák, főhadnagy, édesapámhoz jött, engem nemigen vett észre, persze bemutatkozott rendesen, hal-kan koccant a sarkantyú.

1943 telén lehetett. Néhányszor még eljött, aztán visszament a frontra. Egy esztendőn át sóvárogtam, és verseket olvastam.

1944-ben újra megjelent. Nyár volt, a szovjet tankok már a Kárpátokban dübörögtek. Búcsúzni jött, hamarost indul az egységével Nyugatra. Mikor eltűnt az előszoba ajtaja mögött, az volt az érzésem, vége a világnak.

Akkoriban olvastam Puskint, Tatjana levelét. Levelet írtam én is, talán sorokat is loptam Tatjana gondolataiból, csak arra emlékszem, bevallottam sóvárgásomat, miért ne, úgyis elpusztulunk. Elbúcsúztam és elküldtem a levelet a tábori számra, nem tudtam, él-e még ez a szám, csak bizakodtam.

A következő ősön, mikor már átmentek rajtunk a ruszki, közben jól belénk tapostak, békésen üldögélek magyarórán, figyelek Mater Benesre, kopogás. Egyik Schwester hív engem, látogató vár a fogadó szalonban. Egyenes derékkal ott ült a pálmák alatt egy biedermeier széken. Megkapta a Tatjánás levelet.

Levelet írtam neki, sokat. Csakhogy a zárdában cenzúrázták leveleinket. Szüleink időnként fényes, merített papíron külön kisbizonyítványt kaptak a bennlakó növendékekről, ilyen „tantárgyakkal”:

Fegyelem	Jó modor
Szorgalom	Német társalgás
Rendszeretet	Zene (zongora/hegedű)
Engedelmesség	Tenisz

A Rendszeretet minősítéséhez az egyik Maternak kulcsa volt minden fiókunkhoz, kis szekrényünkhöz, váratlanul ellenőrizte, elvágóan sorakoznak-e a füzetek, a könyvek és egyéb tárgyaink, van-e ott valami tilalmas holmi, csokoládé, tépett fügekarika vagy szerelmeslevél. Nagy gond volt elrejtteni leveleimet, a füzetek és tankönyvek lila papírral bekötött háta mögött találtam dughelyet. Mások egyszerűen átadták tiltott leveleiket valamelyik bejáró osztálytársnak a bélyegpénzzel együtt, és az osztálytárs címére írt a válaszoló. Nem akartam átadni az apácákat, nem használtam ezt az utat. Az még belefért egyéni illetanomba, hogy elhallgassak valamit. Így aztán én válaszokat se kaptam, karácsonyi és más iskolaszünetben egy kötegben adtam át leveleimet a címzettnek. Nem csöpögős érzelmekkel teli irományok voltak, inkább filozofikusak, életről, halálról, szerelemről. Szó mi szó, mint később megtudtam, ezek alapján szeretett belém. Hatalmas érzelmdúlások, vég nélküli boldog beszélgetések az iskolai vakációk alatt. A halál súlyos dolog, és nekem csak most, 92 esztendősen jut eszembe, sose kérdeztem, hány Szerjózsat ölt meg az orosz tájakon. Én tőkfej. Nagyszerlememnek erről az élményéről éppúgy tudatlan maradtam, ahogy nagy Haski sírásának, vállamon hüppögésének okáról.

„Szerettem kint lenni a fronton” hangjában gyöngédség. „Igazi hadi tudomány ágyútűz alatt jó döntést hozni” – tompán, de lelkesen mondta. Gyorsan hátráltam, gondolatban se kívántam kint lenni a fronton.

A nagy beszélgetések alatt feltűnt, hogy sohasem gondol a jövőre. Nyizsnyánszky Öcsi unokatestvérem – Bussa Marcsóka családjából – ugyancsak Ludovikát végzett, megjárta ő is frissen felavatott hadnagyként a frontot, ő is Nyugatra ment az alakulatával, és amikor amerikai fogságból hazaérkezett, megfürdött, átöltözött, Budapestre utazott, beiratkozott a Műszaki Egyetem gépészmérnöki karára. Mire elmúltak a reményekkel teli koalíciós évek és a moszkoviták átvették a hatalmat – csalárdul, a kékcédulás választással, akkor vitték el Karig Sárit Vorkutára –, és elkezdődött Rákosi Mátyás uralma, Öcsi már harmadéves egyetemista volt, hamarosan mérnök a Gépgyárban, a kutya se törődött azzal, hány Szerjózsat pusztított el a háború alatt.

Nagyszerlemem halogató semmittevésében mintha nem vette volna észre, hogy odavan a régi haza, a régi létforma. És ezek hiányában mintha engem tett volna élete középpontjába. Lassan tudatosodott bennem, egy felnőtt férfi sorsa nyomja a vállamat. Nem ezt akartam.

Egyszer csak a zárdai séta alatt mit látok! Másnaponként a bennlakó zárdisták párban, hosszú sorban, apáca vezetésével jártuk Eger utcáit. Feltűnik Ő a Káptalan utcán női biciklin. Fején világos usanka. Veszettül pedáloz. A hosszú zárdistista sort körbekarikázza, akár a birkákat terelő puli. Röhejes. A szovjet front

hőse usánkában! És az a hülye bicikli! Majmok karikáznak ilyenén a cirkuszban. A következő, majd a következő és a következő sétán rendre megjelent. Taszított. Jézus! Ez úgy tapad az életemre, akár csiga a bokorra. Ez a taszító hullám megismétlődött nagy Haski síró hüppögése közben.

Szakítás után hosszú évekig nem találkoztunk, egyszer mégis. A Corvin Áruházban kis Haskinak vásároltam gyerekágyat, rácsosat, összecsukhatót, és vállamra akasztva vittem, az első emeleti lépcsőn le a földszintre. A gyerek apja kimozdíthatatlanul ült a pauszpapírai és ceruzái között, meglehet, hogy az évtizedek múltán valóban felépült Budapest Sportsarnokról álmodozott, megépült bár, de leégett, és mint temetőben, úgy járkált a BS romjai között.

Igyekeztem könnyedén lépkedni a lépcsőn lefelé az összecsukott rácsos kiságygal, akárha szórakozásból cipekednék, noha kurvára nyomta a vállam. A lépcső alján széles mosollyal Ő nézett rám. Összefényképeződött bennem hirtelen a terelő pulikutya usánkában, amint veszetten köröz női biciklin a zárdisták körül, minden matróruha alatt bárány és sárkányfogvetemény. Erre a képre rátelepült a másik kép, a tisztai parolin ragyognak a főhadnagyi csillagok, bal váll felkötve, a ruszki golyót már kioperálták belőle.

Levette vállamról a rácsos gyerekágyat, beszélgettünk, mialatt átmentünk a Corvin Áruház földszinti csarnokán. Taxit kerített. Megnyugtatót, hogy ki egyensúlyozottnak láttam. Utoljára. Születésnapomon mindig felhívott telefonon, aztán, sok idő elmúltán nem. Abból tudtam, már nem él.

Nagy Haskival sose tértünk vissza a hüppögésre, nem tettük szóvá se ezt, se mást, nem lett kibeszélve semmi. Szürke napok jöttek, nagy Haski felvette régi arcát és régi szokásait. Hideg volt a lelke, belemerült pauszpapírjaiba.

Akkor még nem ismertem őt, amikor felvételiztem a Testnevelési Főiskolán. A fizikai tárgyakban nem jeleskedtem. Elbámultam, micsoda sportladyket láttam! Kézilabda kapus az ifjúsági válogatott csapatában a barna copfos Jámbor Margó. Balaton-átúszó bajnok, valamilyen Judit. A két Somos ikertestvérek, jó kosárlabdások, a Materek a test építésére, erősítésére, a sportokra nem sokat adtak, a zárda teniszpályáját is hagyták lepukkanni, csak a merített papíron, a kisbizonyítványon jelent meg, mint „tantárgy” a Rendszeretet, a Jó modor, a Német társalgás után, hogy Tenisz. Se háló, se ütők, se labdák, a vörös salakot szétmarta a nap. A táncot fontosnak tartották, farsang idején Budapestről érkezett a sikkes tánctanár, minden divatos társasági táncot megtanított, mozgásművészetet tanulhattunk egy hölgytől, aki egykor Isabella Duncan tanítványa volt, de lehet, hogy tanítványának tanítványa, néptáncot Mater Dorkó tanított tornaórákon, a drága Citrony, ez volt a beceneve, mert olyan volt a mosolya, mint aki éppen citromba harapott.

Mégis felvettek, nem a sportteljesítményem, hanem az intelligencia-tesztek miatt, amelyeket Franciaországból akkoriban hozott Mérei Ferenc pszichológus, – Mater Bárány, a félelmetesen igényes tanár, neveléslelektan órán velünk minden tesztet megismertett, valamennyit meg kellett csinálnunk, ki kellett

értékelnünk, mérve az időt, mert külön pontot ért el, akinek frissen járt az agya, gyorsan megfejtette a feladatokat. Líceumba jártam akkor, ám akik gimnáziumba, azok nem találkoztak a neveléslélektannal. Sem a tesztekkel. A TF felvételi szellemi megméréstetésén pontosan ezeket az intelligenciát és más mentális készségeket mérő tesztekkel találkoztam. Villámgyorsan megoldottam, kivittem a felügyelő tanárnak, furcsán nézett rám, mintha valami csodálényt vagy az angyalát látná. A többiek délig elkínlódtak. Mater Bárány félelmetes igényessége, növendékeinek túlterhelése nekem meghozta jutalmát, első lettem a szellemi megméréstetés rangsorában, és ez felülírta gyöngécske sportbeli eredményeimet.

Jézus! Mit és mennyit kellett hajszolni szegény testemet! Eszement erőlködést követelt, hogy valamit behozzak abból, amit előző négy esztendőben kellett volna véremmé tenni. Új mozgásformákat elsajátítani, amelyek ráadásul ellentétesek is lehettek egymással, a szertorna és az atlétika mozgásformái, a testi, a lelki tartásai, alaphangulatai, lazításai, feszítései messze vannak egymástól, nekem mindet és annak ellenkezőjét is be kellett gyakorolnom egyszerre és gyorsan. Az állóképességem, a teherbírásom lelki, szellemi téren bírta a tempót, a zárdai tanárok, apácák és világi tanárnők nem tűrtek semmi lustaságot, laza álmatagságot, hajszolva voltunk reggeltől estig, kevés alvással, kevés pihenéssel éltünk, puritánabb puritánabb sovány táplálékon, mert nem azért élünk, hogy együnk, hanem azért eszünk, hogy éljünk – ez volt az elv. Hanem izmaim, ízületeim, zsigereim nehezen bírták a terhelést, sikoltoztak és fájtak.

A TF első két esztendejében nem álmodtam. Ez persze tévedés, mindig álmodunk, csak gyorsan elfelejtjük. Ágyba zuhanástól reggeli felkelésig néhány percnak tűnt az éjszaka. Arra nem hagyott időt a testem, hogy éjszakai élményekre, álmokra pazaroljak egyetlen csepp erőt. Ahogyan olvasni se olvastam akkoriban talán egyetlen betűt se. Én, aki még báró Kemény Zsigmond *Zord időkjét* is elolvastam, pedig nem volt kötelező, mert Mater Benes valami érdekeseget mondott róla.

A víz az isteni teremtmények királya. Skorpió vagyok, ennek a csillagjegynek jellemzője a víz. Hatalmas fürdői voltak a Főiskolának, négyszögletes kőből készült kád forró vizében ücsörögni, ez a nagy testi örömök egyike. Meggyötört, túlhajszolt lényemet vigasztalta a víz. Sok energiánk lehetett, mert sokszor táncolni mentünk zenés eszpresszóba, ilyenkor még rövidebbek lettek az éjszakák. Igaz, a menzán annyi kalóriaegységet kaptunk, amennyit a bányász elvtársak. A kommunistáknak fontos, mert önigazolásuk volt a sport, vastagon tápláltak bennünket, miközben a lakosság az élelmiszert jegyre vásárolta, ilyen nem volt még ebben az országban, hogy aratáskor a paraszt uborkát eszik kenyérrel – mondta édesapám –, szalonnája nincs, utolsó szem gabonáját, padlását lesöpörtette Nagy Imre miniszter (a későbbi 56-os hős).

Édesapámnak egyetlen lova Baba, a háborús ló. A többit elvitték a ruszok azonnal, Baba a harcterről sérülten, három lábán kínlódott be az udvarra. Meggyógyítottuk. Megöregedett. Hűségese volt nagyon. Édesapám amikor Mezőkövesdre

ment, Baba húzta a sárga hintót, ami elé befogták a ruszkkik apámat a megszállás első napjaiban, nem gonoszságból, hanem szükségből, mert a mi lovaink akkor már Berlin felé haladtak a szovjet sereggel; a városból apa hóna alatt két vekni kenyérrel érkezett. Otthon sem volt liszt kenyérsütéshez, a mi padlásunkat is tisztára söpörték.

Mégis sok mindent szerettem akkor, a május elsejéket is, amikor a Testnevelési Főiskola válogatott bemutató csapatával felvonultunk. Nem az én szívemhez szóltak a munkásmozgalmi indulók, de lendületes, akaratos dallamukat kedveltem, „Vörös Csepel, vezesd a harcot, Váci út felelj neki...”, „Szép gyermekem, jöjj ki a rétre...”, „Seregek kelnek magas hegyek ormán...”, a mikrofonokban sok egyéb induló is dübörgött. Budáról az alagúton át végig az Andrássy úton (akkor Sztálin útra keresztelték), betyárul hosszan meneteltünk. Búzakék rövidke sort, fehér blúz, a művészi torna nagy fehér karikáival végigtáncoltuk a Dózsa György utat, máskor néptáncos színes szoknyákban, pruszlikokban bokáztuk végig. A lerombolt Regnum Marianum helyén terpeszkedett a tribün, rajta Rákosi, Révai, Gerő elvtársak és társaik. Utána a Városliget pázsitján elnyúltunk, lazítottuk meggyötört lábainkat, sört ittunk és langyos virslit ettünk.

Jó volt hazamenni. Aludtam délig, délután és hosszú éjjeleken át. Bussa Marcsóka flegmán fogadta a történelmet. Olvasott. Mostanában Marx és Engelst, apának ezekből kellett vizsgáznia, hogy megmaradhasson állásában.

Angyalom – így szólított édesapám olykor. „Angyalom, hoznál egy pohár vizet!” „Angyalom, megkeresnéd a mai újságot, édesanyád elszórta valahol!” Bussa Marcsóka újságot a ház különböző pontjain olvasott, kis padon, a veteményes kertben, amott a lugasban, a konyha sarkában, a ház legkisebb helyiségében, és rendszerint ott felejtette. A rám vonatkozó Angyalomnak semmi köze a nagy szárnyú égi lényekhez. Az őrangyalokhoz sem, akik, azt hiszem, lusták. Különben nem potyogna a létráról annyi ember, akik megigazítják nagy eső után fönns a cserepeket, lent a függönykarnist.

Vannak azonban csodálatosak. A hárfázó, gitározó, hegedülő zenekarok szavakkal megfogalmazhatatlan hírt, jó hírt hoznak odaátról. És van Eyck angyalainak magas a homlokuk, egyiket orgona mellé ülteti, mind komolyak és szépek. Huncut, mondhatni pikánsan kéjes arcot vág G. L. Bernini angyala, amint Szent Teréz szívébe bök a hegyes szerszámmal, és a hölgy eksztázisba esik. Károlyi Amy *Annunciáció* versében arra figyelmeztet:

Ha angyalt látsz vendégül,
jól vigyázz,
hol ült és állt és járkált és beszélt.
A helye megmarad:
akár kőben
a levélnyomat.
És minden angyal Gábiel,
egy üzenettel teherbe ejt.

Ezentúl kettős gondban élsz,
hogy megszüljed vagy merre rejtsd.
Ezentúl többé nem vagy egyedül,
és ketten léptek, hogyha lépsz:
a látható és láthatatlan
terhét hordani irdatlan nehéz.
Csak egy a nehezebb,
ha eltűnik.
Csak egy a nehezebb: a könnyűség.

Magam részéről hiszek bennük. Égi társaink. Ó, aki ott áll Rómában az Angyalvár udvarán, utolérhetetlen. Mikor a fiatal farkas felidézi alakját, előnti az öröm. Mihály a neve. A harcos, a küzdő, de most éppen mozdulatlanul áll a posztamentén.

A hatalmas alvások után otthonról eljöttem, és a TF-re hazamentem. Kisimult az arcom, a bőröm is pihent, belevethettem magam az edzések szorgalmas, gyötrelmes sorozatába. Csak az első két esztendő volt ilyen erős, harmadéves koromra úgy éreztem, behoztam valamennyire a lemaradásomat. A többi év nyugodtabb lesz, ebben biztos voltam. Négy esztendő a Testnevelési Főiskolán sorsom legboldogabb része. Addig soha sehol se éreztem ilyen jóízűnek a szabadságot. Pedig a külvilágban diktatúra és félelem. Apát kétszer vagy háromszor vitte el az ÁVH nagy fekete autója Mezőkövesdre. A rendőrségen faggatták ismeretlen civilek. A környéken élő izraeliták (akik megmaradtak, férfi családtagjaik korábban munkaszolgálatosok voltak) emlékeztek vitéz Mohás századparancsnokra, tanúságot tettek, és hamar-gyorsan kimentették édesapámat a kínos helyzetből.

A fényesre hangolt négy esztendő a TF-en azért lehetett olyan jó, mert kalákában éltem. Székely szó a kaláka, közös munkát jelent, amivel megsegítünk valakit. A falusiak ismerik, ha közeleg a vihar, a lekaszált szénát nagyon gyorsan boglyába kell rakni, a talajon szétterülve átázik, felposhad, megromlik. Tollfosztás, a kukoricamorzsolás is kalákamunka.

A tornateremben este kezdődött az élet. A szereken gyötörtük magunkat, derűsen. Felemás korlát, páros korlát nem volt a zárda amúgy gyönyörű tornatermében, ott tisztaság és fény volt a linóleumpadlón, de ilyen szerekekkel nem találkoztam. Inkább a gólyák, közöttük én, dolgoztunk a vastag talajszőnyegeken és a szereken, újra és újra próbáltuk a billenést, a vállon állást, a kelepet, a le- és felugrásokat kifulladásig, a felsőbb évesek úgy jöttek, akár a klubba. Beszélgettek, társalogtak, szemlélődtek, figyelték a gólyákat, nem kellett kérni se őket, szó nélkül odaléptek egy-egy mazsolához, tenyerüket arra az izomcsoportra helyezték, amit a kezdő még nem tudott bekapcsolni a mozdulat folyamatába, ott hirtelen megnyomták vagy lazán megtaszították, és a test engedelmesen lendült, ahová kellett. A valakin segíteni! Ez volt a kaláka. A fiúk

különösen jó segítők voltak, ha valamelyik szeren fenn csimpaszkodott a mafla mazsola, és férfi állt a szer alatt, akkor lehetett bízni, elkap, ha zuhanok. Ugratták egymást a fiúk, hogy a lelkes megsegítésből a csinos lányok többet kapnak, és egyesek potyáznak, tapogatják a lányidomokat. Én talán annyira összpontosítottam a mozgásra, hogy nem vettem észre ilyen potyázást. A kaláka nélkül nem hiszem, hogy begyűjthettem volna azt a sok erőt, készséget, új mozgásformát testembe, lelkembe, amivel még nem rendelkezttem a felvételi idején.

A kalákás esték a tornateremben átfényezték a társakat. A felszínes ismeret-ségek, a haverságok észrevétlenül jófajta barátságokat indíthattak. Mert ha keresztcsontodat, a sacrumot (amely csontod a gerinc alsó szakaszán, kissé intim helyen a két farpofa közelében helyezkedik el, és sokféle mozgásformában igen fontos) valaki meleg tenyerével meg-megtapogatja, az a valaki észrevétlenül közelebb kerül a zsigereidhez.

